

Grunnlovsforslag 19

(2011–2012)

Grunnlovsforslag fra Anders Anundsen, Ulf Erik Knudsen, Øyvind Vaksdal og Ib Thomsen

Dokument 12:19 (2011–2012)

Grunnlovsforslag fra Anders Anundsen, Ulf Erik Knudsen, Øyvind Vaksdal og Ib Thomsen om endringer i Grunnloven § 49 (lokalt selvstyre/ lokaldemokrati)

Til Stortinget

Bakgrunn

Kommuner som lokale folkevalgte organer har lange tradisjoner i Norge. Kommunene ble innført ved formannskapslovene fra 1837¹.

Formålet var å styrke det lokale demokratiet, overføre makt fra byene og overføre skattebyrder fra herredene til byene. På denne tiden var det ingen andre europeiske land hvor det kommunale demokratiet var så gjennomført som i Norge.

Selv om kommunene og ideen om det kommunale selvstyret kan spores tilbake til formannskapslovene, er dette ikke grunnlovfestet i Norge. Det finnes heller ingen bindende rettslig definisjon av det kommunale demokratiet.

Ordningen med kommuner er så innarbeidet i norsk styreskikk at det er blitt fremhevet at det ikke er nødvendig med grunnlovsværn. Enkelte har endog hevdet at det lokale demokratiet har et sedvanebasert konstitusjonelt vern, men dette synet ser ikke ut til å være det mest utbredte.

Norge er imidlertid det eneste landet blant 26 europeiske demokratier som ikke har bestemmelser om lokalt folkevalgt nivå inntatt i grunnloven. Kom-

muner er riktignok omtalt to steder i Grunnloven, i § 58 og § 100, 5. ledd, men mangler en konkret bestemmelse som anerkjenner et lokalt folkevalgt nivå.

Gjennom årene har tanken om grunnlovfesting av kommunalt selvstyre eller lokalt demokrati fått støtte av bl.a. kommunelovutvalget (se NOU 1990:13 s. 335–339) og av valglovutvalgets flertall (se NOU 2001:3 s.101–102).

Gjennom ratifiseringen av Europarådets charter om lokalt selvstyre 26. mai 1989 har Norge forpliktet seg til å grunnlovfeste «prinsippet» om lokalt selvstyre. Ved ratifiseringen tok ikke Norge noe forbehold, slik at vi har påtatt oss de plikter som springer ut av charteret.

Artikkel 2 lyder:

«The principle of local self-government shall be recognised in domestic legislation, and where practicable in the constitution.»

Oversatt:

«Prinsippet om lokalt selvstyre skal anerkjennes i nasjonal lovgivning, og i grunnloven hvor dette lar seg gjennomføre.»

Da Norge sluttet seg til charteret ble det ikke gjort noe gjennomføringsvedtak, da norsk rett ble ansett å være i samsvar med charterets krav til statene.²

Forslag om grunnlovfesting av lokalt selvstyre/ lokaldemokrati har med ulik ordlyd blitt behandlet og avvist en rekke ganger av Stortinget. Selv om de fleste er enige om prinsippet, har det vært reist spørsmål om hvilke konsekvenser en grunnlovfesting av

¹ Selve ordet kommune (herred) ble imidlertid først innført ved matrikkelloven i 1853. Før denne tid la den kirkelige administrative inndelingen i prestegjeld grunnlaget for formannskapsdistriktene.

² Charteret ble innført ved passiv transformasjon

kommunalt selvstyre/lokaldemokrati vil ha for statens adgang til styring av kommunene.

Begrunnelsen for avvisningen har blant annet vært at det kan diskuteres om begrepet lokalt selvstyre er tilstrekkelig presist for det lokale demokratis stilling i forhold til statsmakten. Det er blitt anført at en grunnlovsfesting av det lokale selvstyret kan begrense statens handlingsfrihet og fleksibilitet, fordi det implisitt i en slik grunnlovsfesting vil ligge at statlige myndigheter vil måtte bli mindre detaljstyring overfor kommuner og fylkeskommuner. Dette har medført at ingen av de tidligere fremlagte forslagene har fått tilstrekkelig flertall.

Ved å grunnlovsfeste lokalt folkevalgt nivå og samtidig klargjøre at dette ikke legger noen begrensninger på statens muligheter til å bestemme hvilke oppgaver kommunen skal utføre, hvordan virksomheten skal kontrolleres, vedtak overprøves osv, ivaretas de innvendinger som tidligere har vært fremført og som har gjort at de tidligere fremlagte forslagene ikke har fått tilstrekkelig flertall.

Kommunene er en del av det samlede offentlige styringsapparat, og staten bør selv velge hvilke oppgaver som bør løses lokalt og hvilke som bør løses på et overordnet nivå. Grunnloven bør ikke legge noen begrensninger på dette.

Ved å forankre det lokale folkevalgte nivå i Grunnloven klargjøres dessuten Norges forpliktelser overfor charteret.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

forslag:

§ 49 annet ledd skal lyde:

Alternativ 1 A (originalspråk):

Indvaanerne have Ret til at styre Anliggender af lokal Karakter gennem lokale Organer udpegede ved direkte og frie Valg. Nærmere Bestemmelser om det lokale folkevalgte Niveau fastsættes ved Lov.

Alternativ 1 B (bokmål og nynorsk):

Innbyggerne har rett til å styre anliggender av lokal karakter gjennom lokale organer utpekt ved direkte og frie valg. Nærmere bestemmelser om det lokale folkevalgte nivå fastsettes ved lov.

–

Innbyggjarane har rett til å styre lokale tilhøve gjennom lokale organ som er utpeika gjennom direkte og frie val. Nærare føresegner om det lokale folkevalde nivået blir fastsette i lov.

Alternativ 2 A (originalspråk):

Innvaanerne have Ret til at styre Anliggender af lokal Karakter gennem lokale folkevalgte Organer. Nærmere Bestemmelser om det lokale folkevalgte Niveau fastsættes ved Lov.

Alternativ 2 B (bokmål og nynorsk):

Innbyggerne har rett til å styre anliggender av lokal karakter gjennom lokale folkevalgte organer. Nærmere bestemmelser om det lokale folkevalgte nivå fastsettes ved lov.

–

Innbyggjarane har rett til å styre lokale tilhøve gjennom lokale folkevalde organ. Nærare føresegner om det lokale folkevalde nivået blir fastsette i lov.

Alternativ 3 A (originalspråk):

Innvaanerne have Ret til at styre lokale Anliggender gennem lokale folkevalgte Organer. Nærmere Bestemmelser om det lokale folkevalgte Niveau fastsættes ved Lov.

Alternativ 3 B (bokmål og nynorsk):

Innbyggerne har rett til å styre lokale anliggender gjennom lokale folkevalgte organer. Nærmere bestemmelser om det lokale folkevalgte nivå fastsettes ved lov.

–

Innbyggjarane har rett til å styre lokale tilhøve gjennom lokale folkevalde organ. Nærare føresegner om det lokale folkevalde nivået blir fastsette i lov.

Alternativ 4 A (originalspråk):

Indvaanerne have Ret til at styre lokale Anliggender gennem lokale folkevalgte Organer. Nærmere Bestemmelser om Lokaldemokratiet fastsættes ved Lov.

Alternativ 4 B (bokmål og nynorsk):

Innbyggerne har rett til å styre lokale anliggender gjennom lokale folkevalgte organer. Nærmere bestemmelser om lokaldemokratiet fastsettes ved lov.

–

Innbyggjarane har rett til å styre lokale tilhøve gjennom lokale folkevalde organ. Nærare føresegner om lokaldemokratiet blir fastsette i lov.

Alternativ 5 A (originalspråk):

Indvaanerne have Ret til at styre lokale Anliggender gennem lokale folkevalgte Organer. Nærmere Bestemmelser om det lokale Selvstyre fastsættes ved Lov.

bestemmelser om det lokale selvstyret fastsettes ved lov.

–

Alternativ 5 B (bokmål og nynorsk):

Innbyggerne har rett til å styre lokale anliggender gjennom lokale folkevalgte organer. Nærmere

Innbyggjarane har rett til å styre lokale tilhøve gjennom lokale folkevalde organ. Nærare føresegner om det lokale sjølvstyret blir fastsette i lov.

28. september 2012

Anders Anundsen

Ulf Erik Knudsen

Øyvind Vaksdal

Ib Thomsen

Referert i Stortingets møte 28. september 2012.

«Forslaget blir under presidentens ansvar å bekjentgjøre ved trykken for å komme til avgjørelse på første, annet eller tredje storting etter neste valg.»

Dag Terje Andersen
president